

Olga Butenko¹
Katedra Teorii Ekonomii
Państwowy Uniwersytet Rolniczy w Grodnie
Grodno, Republika Białorusi

Państwowe wsparcie przedsiębiorstw sektora rolnego Białorusi

The state support for the enterprises of agrarian sector in Byelorussia

Synopsis. Artykuł koncentruje się na zagadnieniu państwowego wsparcia dla przedsiębiorstw sektora rolnego z wykorzystaniem finansowania budżetowego, ulgowego opodatkowania, regulowania taryfowego i celnego, kształtowania cen i innych instrumentów. Główną uwagę poświęcono problemowi nieefektywnego wykorzystania środków scentralizowanego wsparcia finansowego. Zaproponowano ograniczenie kanałów wsparcia państwowego i popieranie najbardziej efektywnych form i rodzajów produkcji.

Słowa kluczowe: wsparcie państwowe, finansowanie budżetowe.

Abstract. Problems of the state support for the agricultural enterprises by methods of budgetary financing, preferential taxation, tariff and customs regulations and price controls are considered. The basic attention is given to the problem of inefficient use of means in the centralized support fund. The author suggests to reduce expenses of the state support and to those supporting the most effective forms and branches of production.

Key words: state support, budgetary financing.

Wprowadzenie

Rozwój kompleksu rolno-spożywczego jest jednym z kluczowych kierunków działań rządu współczesnego państwa. Zapewnienie ludności zaopatrzenia w żywność o odpowiedniej jakości i cenie jest jednym z czynników stabilności socjalno-ekonomicznej każdego społeczeństwa. W tym celu rządy stosują kompleksowe systemy wsparcia sektora rolno-spożywczego, obejmujące sferę kształtowania cen, opodatkowania, kredytowania i regulowania celnego, przyczyniając się do wzrostu wydajności pracy, rozwoju technicznego, informatycznego i socjalnego wsi.

Obecnie istniejący system państwowego regulowania gospodarki na wsi we wszystkich ekonomicznie rozwiniętych krajach kształtował się przez wiele dziesięcioleci. Punktem wyjścia w jakościowym przesunięciu w regulowaniu sektora rolnego przez państwo jest początek lat 30-tych XX stulecia, kiedy głęboki kryzys agrarny, pokrywający się z kryzysem przemysłowym, wymusił konieczność interwencji państwa w gospodarkę rolną. Stopniowo interwencja stawała się coraz bardziej różnorodna, intensywna i nabierała nowego kształtu. Głównym celem stało się podtrzymywanie dochodów producentów

¹ Mgr, email: milon81@bkru.

rolnych na poziomie dochodów producentów w innych sektorach gospodarki przez niwelowanie wahań cen produktów rolnych i redukcję ich zapasów.

Analiza państwowego wsparcia producentów rolnych na obecnym etapie rozwoju ekonomicznego Białorusi i innych krajów wskazuje, że zagadnienie to ma duże znaczenie.

Wyniki badań

Na Białorusi państwowe wsparcie o charakterze bezpośrednim i pośrednim dzieli się na 5 grup:

- finansowanie budżetowe,
- ulgowe opodatkowanie,
- regulacje taryfowo-celne,
- kształtowanie cen,
- inne formy wsparcia.

Ulgowe opodatkowanie sektora rolnego ma na Białorusi szerokie zastosowanie. Dotyczy to w szczególności przedsiębiorstw rolnych zajmujących się uprawą roślin (z wyjątkiem kwiatów i roślin dekoracyjnych), hodowlą bydła, ryb i produkcją pszczelarską. Dochód z tego typu działalności jest zwolniony od opłat na rzecz państwowego funduszu wsparcia producentów rolnych, producentów żywności i nauk rolniczych oraz z podatku od użytkowników dróg. Przedsiębiorstwa są też zwolnione z opodatkowania dochodu, opodatkowania nieruchomości związanych z produkcją rolną, uzyskują ulgi w opodatkowaniu wartości dodanej.

Zastosowanie środków regulowania taryfowego i nietaryfowego pozwala zwiększyć konkurencyjność produkcji krajowej na rynku wewnętrznym i zachować miejsca pracy. Tak więc jednym z głównych celów polityki regulowania taryfowo-celnego na Białorusi jest ochrona interesów ekonomicznych producentów rolnych.

Podstawowymi mechanizmami podtrzymywania dochodów przez system kształtowania cen są wykorzystywanie zamówień państwowych i zastosowanie podwyżek w stosunku do cen zbytu. W związku z tym, że te instrumenty realizuje się kosztem finansowania budżetowego, państwowe zamówienia są podstawowym elementem kształtowania cen.

Inne środki wsparcia to umorzenia długów przedsiębiorstw rolniczych, reorganizacja nierentownych przedsiębiorstw rolnych przez dołączanie ich do ekonomicznie efektywnych i finansowo stabilnych przedsiębiorstw państwowych, sprzedaż niektórych środków produkcji (np. energii elektrycznej) za niższą cenę w porównaniu z cenami dla innych sektorów gospodarki, odroczenie spłaty zadłużenia za zużytą energię, odroczenie spłaty zadłużenia podatkowego i innych płatności albo zwolnienie od niektórych opłat, niepieniężne transfery z innych dziedzin gospodarki.

Należy zaznaczyć, że preferencyjne kredytowanie realizowane jest przez system finansowania budżetowego. Jednak w przypadku, gdy wydatki banków nie są rekompensowane przez państwo, są one zmuszone pokrywać je własnym kosztem. Ten rodzaj ukrytego wsparcia można zaliczyć do grupy "inne sposoby wsparcia".

Państwo, mając na celu wsparcie producentów rolnych, wydziela na to duże środki przez system finansowania budżetowego, co czyni ten kanał wsparcia podstawową składową systemu preferencji dla gospodarstw rolnych. Kierunki i wielkość finansowania budżetowego zmieniają się co roku, co jest uzależnione od ogólnego stanu gospodarki kraju

i przedsiębiorstw rolnych oraz od zadań postawionych przed gospodarstwami rolnymi na dany etap rozwoju.

Finansowanie odbywa się z trzech podstawowych źródeł: budżetu państwa, państwowego funduszu wsparcia producentów rolnych, produkcji żywności i nauk rolniczych oraz budżetów lokalnych. Przeprowadzona analiza struktury budżetowego finansowania gospodarstw rolnych na Białorusi pozwala na stwierdzenie, że podstawowym źródłem finansowania w ostatnich latach jest państwowy fundusz wsparcia producentów rolnych, produkcji żywności i nauk rolniczych.

Tabela 1. Kierunki i kwoty wsparcia ze środków państwowego funduszu wsparcia producentów rolnych, produkcji żywności i nauk rolniczych w 2009 roku

Table 1. Directions and value of support from the republican fund of support for agricultural producers, foodstuffs production and for the agrarian sciences in 2009

Kierunki wykorzystywania środków	Kwota, mln rubli	Struktura, %	
Środki zaplanowane razem	2490400,0	100,00	x
w tym:			
▪ przeznaczone dla rejonów administracyjnych na rozwój produkcji rolnej	2233605,7	89,69	100,00
w tym na:			
– rozwój upraw	824345,0	33,10	36,91
– osiągnięcie stabilności finansowej przez gospodarstwa rolne	1378428,6	55,35	61,71
– obniżenie ryzyka w przedsiębiorstwach rolniczych	21359,1	0,86	0,96
– stworzenie zautomatyzowanych systemów informacyjnych i zwiększenie zatrudnienia w przedsiębiorstwach rolniczych pracowników wykwalifikowanych	9473,0	0,38	0,42
▪ przeznaczone na cele szczebla ogólnopństwowego	256794,3	10,31	x

Źródło: [Об использовании... 2009].

W 2009 roku z państwowego funduszu wsparcia producentów rolnych, produkcji żywności i nauk rolniczych przewidziano wydzielenie 2490400 mln rubli, co jest kwotą o 10% większą w porównaniu z rokiem 2008 (tab. 1). Ze środków tych 89,69% przekazano rejonom administracyjnym na rozwój gospodarstw rolnych w następujących kierunkach:

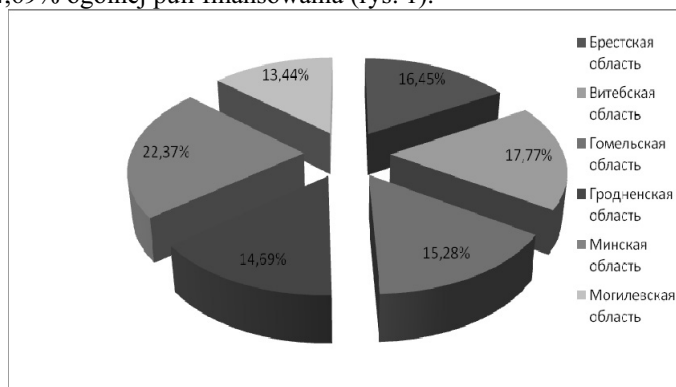
- rozwój upraw,
- osiągnięcie finansowej stabilności gospodarstw rolnych,
- obniżenie ryzyka w przedsiębiorstwach rolnych,
- stworzenie zautomatyzowanych systemów informacyjnych i zwiększenie nasycenia organizacji rolniczych wykwalifikowanymi pracownikami.

Największy udział w strukturze finansowania miał kierunek „osiągnięcie finansowej stabilności gospodarstw rolnych” (61,71%). W porównaniu z rokiem 2008 poziom finansowania w tym kierunku zwiększył się o 20,5% i wyniósł w 2009 roku 1378428.6 mln rubli. W ramach tego kierunku przewidziano wydzielenie środków na:

- rekompensatę strat banków w związku z udzielaniem preferencyjnych kredytów przedsiębiorstwom rolniczym,
- obniżenie cen środków technicznych w rolnictwie, dostarczanych na warunkach długoterminowej dzierżawy (leasingu),

- zakup wyposażenia laboratoryjnego do badania zwierząt, pasz i produktów żywnościowych,
- stymulowanie dostaw mleka i mięsa do Mińska,
- umorzenie spłaty kredytów, udzielonych organizacjom upoważnionym do zakupu technicznych środków produkcji rolniczej w ramach wykonania państwowego programu wyposażenia gospodarstw rolnych w nowoczesną technikę na lata 2005-2010, dostarczanych na warunkach długoterminowej dzierżawy (leasingu),
- płatności rządu Republiki Białorusi jako gwarancji kredytów udzielonych przez banki w Republice Białorusi.

Analiza struktury finansowania według rejonów administracyjnych (obwodów) pokazała, że najwięcej środków pieniężnych trafiło do producentów rolnych obwodu mińskiego (22,37%). Producenci obwodu grodzieńskiego otrzymali tylko 328116.7 mln rubli, czyli 14,69% ogólnej puli finansowania (rys. 1).

Rys. 1. Struktura finansowego wsparcia produkcji rolnej według obwodów w 2009 roku

Fig. 1. Structure of financial support for agricultural production by regions in 2009

Źródło: [Об использовании... 2009].

Z państwowego funduszu wsparcia producentów rolnych, produkcji żywności i nauk rolniczych zaplanowano wydatkowanie 10,31% środków na cele realizowane na szczeblu ogólnopaństwowym, czyli o 3,51% mniej niż w roku 2008.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania pozwalają na wyciągnięcie następujących wniosków.

1. Państwo udziela wsparcia o charakterze pośrednim i bezpośrednim głównym producentom rolnym i ta pomoc w ostatnich latach nie zmalała.
2. Analiza wykorzystania środków scentralizowanego wsparcia finansowego pokazuje, że do tej pory istnieje podejście kompensacyjno-wydatkowe do ich rozdysponowania. Taki stan nie sprzyja ekonomicznemu zainteresowaniu producentów rolnych zwiększeniem efektywności produkcji i jakości wytwarzanych produktów.
3. Państwowe wsparcie finansowe produkcji rolnej powinno dotyczyć najbardziej efektywnych form i rodzajów produkcji oraz zapewniać producentom rolnym dochody niezbędne do prowadzenia stabilnej działalności i rozszerzonej reprodukcji majątku.

4. Docelowo należy dążyć do ograniczenia kanałów wsparcia państwowego.

Literatura

- Об использовании в 2008 году средств республиканского фонда поддержки производителей сельскохозяйственной продукции, продовольствия и аграрной науки. [2008]. *Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь* nr 1, str. 15.
- Об использовании в 2009 году средств республиканского фонда поддержки производителей сельскохозяйственной продукции, продовольствия и аграрной науки. [2008]. *Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь* nr 27, str. 26.